



KALEVI AHO

THEREMIN CONCERTO · HORN CONCERTO

CAROLINA EYCK · ANNU SALMINEN
LAPLAND CHAMBER ORCHESTRA
JOHN STORGÅRDS

AHO, KALEVI (b. 1949)

CONCERTO FOR HORN AND CHAMBER ORCHESTRA (2011) 26'19

- | | | |
|---|-------------------------|------|
| 1 | Beginning | 6'39 |
| 2 | Bar 115 | 6'36 |
| 3 | Quasi cadenza (bar 309) | 3'41 |
| 4 | Bar 363 | 4'24 |
| 5 | Bar 520 | 4'57 |

ANNU SALMINEN *horn*

ACHT JAHRESZEITEN (EIGHT SEASONS) (2011) 31'13

CONCERTO FOR THEREMIN AND CHAMBER ORCHESTRA

- | | | |
|----|---|------|
| 6 | I. Ernte (Harvest) | 3'59 |
| 7 | II. Herbstverfärbung (Autumn Colours) | 2'12 |
| 8 | III. Schwarzer Schnee (Black Snow) | 4'22 |
| 9 | IV. Weihnachtsdunkelheit (Christmas Darkness) | 3'42 |
| 10 | V. Frostwinter (Winter Frost) | 3'15 |
| 11 | VI. Tragender Schnee (Crusted Snow) | 3'59 |
| 12 | VII. Eisschmelze (Melting of the Ice) | 3'02 |
| 13 | VIII. Mitternachtssonne (Midnight Sun) | 6'39 |

CAROLINA EYCK *theremin*

TT: 58'28

LAPLAND CHAMBER ORCHESTRA

JOHN STORGÅRDS *conductor*

Both works published by Fennica Gehrman
Recorded in the presence of the composer



This disc also includes a video clip, playable
on your computer, with Carolina Eyck's introduction
to the theremin and to Kalevi Aho's concerto.

Kalevi Aho was born in 1949. He commenced violin studies at the age of ten, and his first compositions date from this time. Aho studied the violin and composition (under Einojuhani Rautavaara) at the Sibelius Academy in Helsinki and continued his studies in Berlin as a pupil of Boris Blacher at the Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst. From 1974 until 1988 he was a lecturer in musicology at Helsinki University, and from 1988 until 1993 he was a professor of composition at the Sibelius Academy. Appointed as the Lahti Symphony Orchestra's composer-in-residence in 1992 and as its honorary composer in 2011, Aho has been a freelance composer since the autumn of 1993.

Aho's extensive œuvre includes (2014) five operas, fifteen symphonies, twenty concertos, other orchestral and vocal works as well as chamber music, and arrangements and orchestrations of works by other composers. He is an assiduous writer on music and has held a number of important positions in Finnish cultural life.

Concerto for Horn and Chamber Orchestra (2011)

One of the most important and most ambitious of my composition projects has been to write a concerto for each of the main instruments in the Romantic symphony orchestra. In 2011, with the Horn Concerto (the eighteenth in the series) this project was approaching its conclusion.

My plans for the Horn Concerto took shape as a result of the Lappeenranta City Orchestra's centenary concert on 16th April 2009. At the concert I was impressed by the orchestra's solo hornist, Annu Salminen, and after the concert I suggested to the general manager, Milko Vesalainen, that I should compose a horn concerto specifically for her and that orchestra. The work was composed in May and June 2011, and was premièred in Lappeenranta on 26th January 2012; Annu Salminen was the soloist and the Lappeenranta City Orchestra was conducted by Tibor Bogányi. The concerto is written for an ensemble approximately the size of the Lappeenranta

orchestra; therefore it can also be performed by a group such as the Lapland Chamber Orchestra or by other chamber orchestras with around twenty performers.

The Horn Concerto differs from my other concertos in that the soloist does not stand in front next to the conductor but moves around several times during the course of the work. The horn's first entries are heard from backstage. After that the soloist becomes visible and plays from behind the orchestra, moving gradually from left to right while playing. In the end, the hornist leaves the stage again. This gives the work a ritualistic character – as if the solo horn brings something from afar to the audience and orchestra and, when all is said and done, disappears from view.

Among the special features of the solo part in this single-movement concerto are micro-intervals. Of the highest overtones on the horn, the seventh, eleventh and thirteenth are approximately a quarter-tone 'too low'. This makes it possible for the horn to play even quarter-tone scales in the highest register, as these 'impure' overtones are combined with 'pure' overtones of the horn in the same register.

The concerto contains a number of sections of varying character, slower and faster. The fast sections are rather virtuosic for the orchestra as well. For the tarantella-like passage in the second half of the work, the soloist has moved to a position behind the winds of the orchestra, where an exchange commences with the orchestra's hornist. After that, the soloist moves to the rearmost part of the stage and, by the time of the final notes, is already offstage.

***Eight Seasons – Concerto for Theremin and Chamber Orchestra* (2011)**

In February 2010, the theremin player Carolina Eyck was in Washington to perform the theremin part in Lera Auerbach's First Symphony. The Washington National Symphony Orchestra's contrabassoonist Lewis Lipnick, for whom I had composed my Contrabassoon Concerto, was impressed by Carolina's playing, gave her the recordings of my Contrabassoon and Tuba Concertos to listen to, and encouraged her to ask me for a theremin concerto. In April 2010, Carolina wrote to

me; she had very much liked my Contrabassoon and Tuba Concertos, and suggested that I should compose something similar for theremin, as I was not averse to using unusual solo instruments. Having listened to her playing online, I became convinced that I should definitely compose a concerto for such an outstanding musician. I immediately contacted the Lapland Chamber Orchestra, which was prepared to commission the work from me.

Before setting about the task of composing the piece, I visited Carolina Eyck in her home town of Leipzig in July 2011, and she gave me a thorough induction into the instrument's technique and its various possibilities. Carolina is also able to sing and play the theremin at the same time, and I have exploited this exceptional ability too at several points in the concerto.

I composed the concerto in the autumn of 2011. The work is dedicated to Carolina Eyck and bears the title *Eight Seasons* – and its eight movements, played without a break, are just like a musical year; since ancient times the Sami people (the original inhabitants of Lapland) have divided the course of the year into eight sections.

My choice to use an electronic instrument to depict the course of the year in the far North reflects the shamanistic aspect of the instrument. To hear the theremin as a solo instrument can be a magical experience for the listener. The soloist is like a magician, a weaver of spells, producing music just by moving his hands without touching the instrument at all.

The concerto begins with a movement entitled *Harvest*; the atmosphere here is full-bodied and warm, but at the same time very melancholy – summer is already coming to an end. *Autumn Colours* and *Black Snow* lead to the static calm of *Christmas Darkness*. In the *Winter Frost* movement we hear a music depiction of a snowstorm, and *Crusted Snow* is dominated by dazzling spring brightness. After the dramatic *Melting of the Ice* we finally arrive at the endless light of the *Midnight Sun*. The tonal centre of the work's ending is the note E flat, just like at the beginning of *Harvest* – as if this yearly cycle could continue forever.

My Theremin Concerto was first performed in Rovaniemi on 11th October 2012; Carolina Eyck was the soloist, and the Lapland Chamber Orchestra was conducted by John Storgårds.

The Theremin

The theremin is the world's first electronic musical instrument; it was developed by the Russian Lev Termen (known internationally as Léon Theremin) in the USSR in 1919–20. On the left-hand side of the theremin – from the player's point of view – is a looped amplitude antenna, and the sound that emanates from the instrument grows stronger as the player's left hand moves further away from this antenna. If this amplitude antenna is touched, the sound disappears completely. On the right-hand side is a straight frequency antenna: the sound becomes higher in pitch as the right hand comes closer to this antenna or, in other words, the pitch of the note is determined by the distance of the hand from this vertical antenna. The instrument's range is no fewer than seven octaves.

Thus, while actually playing the instrument, the player does not touch it at all, which makes it extremely difficult to control. It is, however, easy for the player to change from one note to the next by sliding (glissando). The first great theremin player, Clara Rockmore, however, developed an 'air fingering technique' by means of which the glissandos between the notes become almost imperceptible. Carolina Eyck has taken this technique further. Wide leaps between intervals are difficult on the instrument, because there is no specific point of reference to indicate how far the hand should move. Similarly, the playing of rapid figuration is awkward. From the player's point of view it is also problematic to find the right starting pitch after a rest: how can he find the correct pitch without, for instance, making a fast glissando before the note? The player must rely on his or her judgement to control the hand's distance from the vertical antenna (and thereby the pitch of the note).

The resulting sound can be very songful and musical. As noted, the player can

control the dynamics and, by means of a trembling movement of the right hand, a vibrato effect can also be created. When composing my Theremin Concerto, my starting point was vocal music – except that the range of the instrument is very much wider than that of a human voice. Thus my Theremin Concerto always contains clear pitches or tonal anchor points that the player can rely on. Completely atonal music, in which points of pitch reference are absent, would make the task almost insurpassably difficult for the performer.

© *Kalevi Aho* 2014

One of the leading Finnish horn players of her generation, **Annu Salminen** studied at the Sibelius Academy, Helsinki, and at the Frankfurt University of Music and Performing Arts (HfMDK), finishing her studies at each with diploma concerts which gained the highest possible grades. In addition to her professors Kalervo Kulmala and Esa Tapani, significant influences on her playing include Esa Tukia, Jouni Suuronen, Radovan Vlatković and Eric Terwilliger. Currently solo horn with the Turku Philharmonic Orchestra, and previously with the Cairo Symphony Orchestra and the Lappeenranta City Orchestra, Salminen has worked widely with orchestras across Finland. As a soloist, she has performed key horn repertoire with numerous orchestras both in Finland and internationally, premièring Kalevi Aho's Horn Concerto with the Lappeenranta City Orchestra in the spring of 2012. Salminen is also an active chamber musician, taking part in projects across Europe, and is a founding member of the WAU! chamber ensemble.

Carolina Eyck is one of the world's foremost theremin virtuosos. Since her début in the Berlin Philharmonie in 2002, she has received invitations to perform at the Bohuslav Martinů International Music Festival in Basel, the Davos Festival, Konzerthaus Berlin, Großes Festspielhaus Salzburg, the Teatro Nacional de São Carlos

in Lisbon and the Palace of Arts in Budapest. She has given concerts all over Europe, as well as in Japan, Mexico, Pakistan, Turkey and the United States, collaborating with musicians and ensembles such as Heinz Holliger, Gerhard Oppitz, Andrey Boreyko, Güler Aykal, Fazil Say, the Berlin Radio Symphony Orchestra, the Bern Symphony Orchestra and the Salzburg Mozarteum Orchestra. Besides her engagements as a performer, Carolina Eyck enjoys composing, and was the winner of the International Competition for Composers arranged by Radio/TV Berlin-Brandenburg in 2006. The same year she published *The Art of Playing the Theremin*, the first extensive theremin method, and has since given workshops and master-classes worldwide. Since 2010 she has been artistic director of the Theremin Summer Academy in Colmar, France.

For further information please visit www.carolinaeyck.com

Founded in 1972, the **Lapland Chamber Orchestra** is the northernmost professional orchestra in the European Union. It is a regional orchestra based in the town of Rovaniemi and gives performances both in the province of Lapland and all over Finland and the Arctic region. Since 1996 John Storgårds has held the post of artistic director. The orchestra enjoys the use of a new concert hall and facilities in the Korundi House of Culture in Rovaniemi. The orchestra is regularly invited to such festivals as the Tampere Biennale, Viitasaari Time of Music, North Norway Festival, Korsholm Music Festival, Helsinki Festival and Nordic Music Days, and has appeared in the Helsinki Philharmonic Orchestra's Classics Series. The orchestra frequently gives Finnish premières of works by composers of all nationalities and eras and the world premières of music by many leading contemporary composers (such as Aulis Sallinen, Kalevi Aho, Pehr Henrik Nordgren and József Sári). The Lapland Chamber Orchestra has been awarded distinctions by Finland's TV1 (1998) and the Arts Council of Lapland (2000). Finnish television also awarded its Vuoden Valopilkku prize for 2003 to the *Luosto Symphony* by Kalevi Aho, pre-

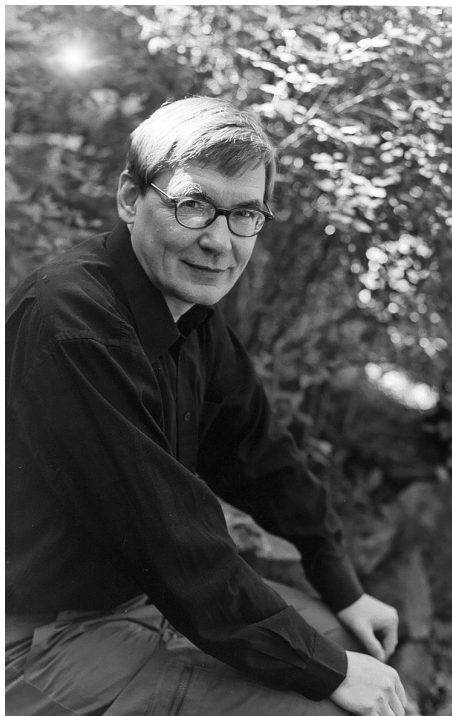
mièred on Luosto Fell by the Lapland Chamber Orchestra and the Finnish Radio Symphony Orchestra. The Finnish Broadcasting Company (YLE) chose the orchestra's recording of Kalevi Aho's *Rituals* [BIS-1686] as Record of the Year in 2009. In the autumn of 2013 the orchestra visited Algiers, the Faroe Islands and Copenhagen.

Having begun his career as a violinist, **John Storgårds** is one of the most remarkable Finnish conductors of his generation. He is widely recognised for his creative flair for programming and his commitment to contemporary music. As well as holding positions as chief conductor of the Helsinki Philharmonic Orchestra (2008–15), artistic director of the Lapland Chamber Orchestra (since 1996) and principal guest conductor of the BBC Philharmonic (since 2012) he has made guest appearances with, for example, the Scottish Chamber Orchestra, Danish National Orchestra and the orchestras of Cincinnati, Washington, St Louis, Boston and Cleveland.

Storgårds has made numerous acclaimed recordings with various orchestras, featuring not only standard repertoire but also rarities and contemporary music. He also appears frequently as a chamber musician and violinist at festivals (for instance the Avanti! chamber orchestra's Suvisoiitto [Summer Sounds]), and as a violin soloist with orchestras.

Storgårds studied orchestral conducting, composition and violin playing in Finland – where his teachers included Esther Rautio and Jouko Ignatius – and in Israel under the legendary violinist Chaim Taub. He gained his conducting diploma from the Sibelius Academy in Helsinki in 1997. He received the Finnish State Prize for Music in 2002 and the Pro Finlandia Prize in 2012.

For further information please visit www.johnstorgards.com



KALEVI AHO

Kalevi Aho (s. 1949) alkoi opiskella viulunsoittoa kymmenvuotiaana, ja samaan aikaan syntyivät jo hänen ensimmäiset sävellyksensä. Aho ryhtyi opiskelemaan viulunsoittoa ja sävellystä Sibelius-Akatemiassa. Hänen sävellyksenopettajansa oli Einojuhani Rautavaara. Hän jatkoi opintojaan Berliinissä Boris Blacherin johdolla (Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst). Vuosina 1974–88 hän oli Helsingin yliopiston musiikkitieteen lehtorina ja 1988–93 hän toimi Sibelius-Akatemian vs. sävellyksen professorina. Vuosina 1992–2011 Aho on toiminut Sinfonia Lahden nimikkosäveltäjänä, jonka jälkeen hänet nimitettiin orkesterin kunniasäveltäjäksi. Syksystä 1993 Aho on toiminut vapaana säveltäjänä.

Hänen tuotantoonsa kuuluu viisi oopperaa, 15 sinfoniaa, 20 konserttoa, muuta orkesteri- ja vokaalimusiikkia sekä runsaasti kamari- ja soolosoitinmusiikkia. Hän on tehnyt myös lukuisia sovituksia ja orkestrointeja muiden säveltäjien teoksista, ja on tullut tunnetuksi myös ahkerana musiikkikirjoittajana ja kolumnistina. Kalevi Aho on toiminut monissa suomalaisen kulttuurielämän tärkeissä tehtävissä.

Konsertto käyrätorvelle ja kamariorkesterille (2011)

Eräs kaikkein tärkeimmistä ja suurisuuntaisimmista sävellyksprojekteistani on ollut säveltää konsertto romanttisen sinfoniaorkesterin kaikille keskeisille soittimille. Vuonna 2011 tämä projekti tuli käyrätorvikonserton myötä (kyseessä on 18. konserttoni) lähes päätökseensä.

Käyrätorvikonserton säveltäminen konkretisoitui Lappeenrannan kaupunginorkesterin 100-vuotisjuhlakonsertissa 16.4.2009. Innostuin konsertissa orkesterin soolokäyrätorvensoittajan Annu Salmisen sooloista, ja ehdotin konsertin jälkeen intendentti Milko Vesalaiselle, että voisin säveltää käyrätorvikonserton juuri Annu Salmiselle ja Lappeenrannan kaupunginorkesterille. Teos kantaesitettiin Lappeenrannassa 26.1.2012, Annu oli solistina ja Lappeenrannan kaupunginorkesteria johti Tibor Bogányi. Konsertto on kirjoitettu Lappeenrannan orkesterin kokoluokkaan,

jotta myös esimerkiksi Lapin kamariorkesterin kaltaiset parikymmenhenkiset kamariorkesterit voisivat sitä esittää.

Käyrätorvikonsertto poikkeaa muista konsertoistani siinä, että solisti ei missään vaiheessa soita edessä kapellimestarin vieressä, vaan vaihtaa teoksen kestäessä useaan kertaan paikkaansa. Ensimmäiset soolorepliikit kuuluvat lavan takaa. Sen jälkeen solisti tulee näkyviin ja soittaa tällöin koko ajan orkesterin takana liikkuen teoksen kestäessä vähitellen vasemmalta oikealle, kunnes lopussa hän siirtyy taas pois lavalta. Tämä antaa teokselle rituaalinomaista luonnetta – soolokäyrätorvensoittaja ikään tuo jostain kaukaa yleisölle ja orkesterille musiikillisen sanoman, ja kun se on kerrottu, solisti poistuu näkyvistä.

Yksiosaisen konsertton soolo-osuuden erikoisuutena ovat käyrätorven mikrointervallit. Korkeammista yläsävelistä 7., 11. ja 13. yläsävel ovat suunnilleen ¼-askelen verran matalia. Tämä mahdollista sen, että käyrätorvella voidaan ylärekisterissä soittaa jopa ¼-askelasteikkoja, kun näitä ”epäpuhtaita” yläsäveliä rinnastetaan eri sormituksin tuotettaviin ”puhtaisiin” yläsäveliin. Konsertto sisältää useita eriluonteisia, hitaampia ja nopeampia jaksoja. Sen nopeat jaksot ovat varsin virtuoosisia myös orkesterille. Jälkipuoliskon tarantellamaisessa jaksossa solisti on siirtynyt orkesterin puhaltimien taakse, josta se alkaa vuorotella orkesterin käyrätorven kanssa. Sen jälkeen solisti siirtyy lavan takareunalle, ja esittää jäähyväisrepliikkinsä lopulta lavan takaa. Konsertto on sävelletty touko-kesäkuussa 2011.

Kahdeksan vuodenaikaa – Konsertto thereminille ja kamariorkesterille (2011)

Helmikuussa 2010 thereminin taituri Carolina Eyck kävi Washingtonissa soittamassa thereminosuuden Lera Auerbachin 1. sinfoniassa. Washingtonin kansallisen orkesterin kontrafagotisti Lewis Lipnick, jolle olin säveltänyt kontrafagottikonserttoni, innostui Carolinan soitosta, antoi hänelle kuultavaksi kontrafagotti- ja tuubakonserttoni levytyksen ja kehotti häntä tilaamaan minulta thereminkonsertton.

Huhtikuussa 2010 Carolina kirjoittikin minulle – hän oli pitänyt suuresti kontrafagotti- ja tuubakonsertosta ja ehdotti, että säveltäisin thereminillekin jotain vastaavaa, koska en vierasta harvinaisiakaan soolosoittimia. Kuunneltuani internetin kautta hänen esityksiään vakuutuin siitä, että näin poikkeukselliselle muusikolle kannattaa kyllä säveltää konsertto. Otin saman tien yhteyttä Lapin kamariorkesteriin, ja orkesteri oli valmis tulemaan teoksen tilaajaksi.

Ennen sävellystyöhön ryhtymistä kävin heinäkuussa 2011 tapaamassa Carolina Eyckia hänen kotikaupungissaan Leipzigissa, ja hän esitteli minulle perusteellisesti soittimen tekniikkaa ja sen eri mahdollisuuksia. Carolina pystyy myös laulamaan ja soittamaan samanaikaisesti thereminiä, ja tätäkin hänen poikkeuksellista kykyään olen käyttänyt hyväksi muutamissa kohdissa konserttoa.

Sävelsin konserton syksyllä 2011. Carolina Eyckille omistetun teoksen otsikona on *Kahdeksan vuodenaikaa*, ja sen kahdeksan tauotta yhteen esitettävää osaa muodostavat ikään kuin musiikillisen vuoden kierron, aivan kuten saamelaisten ja lappilaisten ikaikaisena tapana on jakaa vuoden kierto kahdeksaan vaiheeseen.

Etä juuri sähkösoittimella olen kuvannut pohjoisen vuoden kiertoa, johtuu soittimen tietystä šamanistisesta piirteestä. Theremin soolosoittimena on kuulijalle maaginen tapahtuma. Solisti on kuin taikuri, loitsija, tuottaessaan musiikkia pelkätään liikuttamalla käsiään, koskettamatta ollenkaan soittimeen.

Konsertto alkaa *Sadonkorjuu*- osalla; tunnelma siinä on täyteläinen ja lämmin, mutta samalla hyvin melankolinen – kesä alkaa jo lähestyä loppuaan. *Ruska* ja *Musta lumi* johdattavat *Joulukaamoksen* pysähtyneeseen rauhaan. *Pakkastalvi*- osassa kuuluu musiikillinen kuvaus lumimyrskystä, ja *Hankikantoa* vallitsee huikaiseva kevään kirkkaus. Dramaattisen *Jäidenlähdon* jälkeen päädytään lopulta *Keskiyön aurinگون* loputtomaan valoon. Lopun tonaalisena keskuksena on Es-sävel, aivan kuin *Sadonkorjuun* alussakin, eli tästä vuoden kierto voisi jatkua edelleen, loppumattomiin.

Thereminkonsertto kantaesitettiin Rovaniemellä 11.10.2012, Carolina oli solistina, ja Lapin kamariorkesteria johti John Storgårds.

Maailman vanhin sähkösoitin theremin

Theremin on maailman ensimmäinen sähkösoitin – sen kehitti venäläinen Lev Termen (ulkomailla hän käytti nimeä Léon Theremin) Neuvostoliitossa jo vuosina 1919–20. Thereminissä on soittajasta katsoen vasemmalla silmukan muotoinen voimakkuusantenni, ja thereministä lähtevä ääni on sitä voimakkaampi mitä kauempana vasen käsi on tästä antennista. Kun voimakkuusantennia koskettaa, ääni vaimenee kokonaan. Oikealla on suora taajuusantenni. Ääni on sitä korkeampi mitä lähempänä oikea käsi on oikeanpuoleista antennia, eli säveltason määrittelee käden etäisyys pystyantennista. Instrumentin ääniala on peräti seitsemän oktaavia.

Soittaja ei siis kosketa ollenkaan soitinta, mikä tekee siitä äärimmäisen vaikeasti hallittavan. Sävelestä toiseen voidaan siirtyä helposti liu’utuksin, glissandoin. Thereminin ensimmäinen suuri taituri Clara Rockmore loi soittimelle kuitenkin ”ilmasormitustekniikan”, jolla sävelten välisiä glissandoja ei juuri huomaa. Carolina Eyck on kehittänyt tätä tekniikkaa edelleen. Suuret intervallihypyt ovat instrumentilla vaikeita, koska ei ole mitään konkreettista kiinnekohtaa, mihin käsi pysähtyi hypyissä. Samoin nopeat kuviot ovat hankalia. Soittajan kannalta ongelma on jo aloitussävel tauon jälkeen – miten löytää suoraan oikea säveltaso ilman että säveleen edettäisiin esimerkiksi nopealla glissandolla. Käden etäisyyttä pystyantenniin oikean säveltason löytämiseksi kun ei voi mitata millään mittanauhalla.

Koska soittaja voi hallita dynamiikkaakin, tämä mahdollistaa erittäin laulavan, musikaalisen soiton. Oikeaa kättä värisyttämällä saadaan aikaiseksi myös vibrato. Thereminkonserttoa säveltäessäni lähtökohtanani olikin laulu – paitsi että instrumentin ääniala vain on huikeasti laajempi kuin laulajilla. Samalla thereminkonsertossani on koko ajan selkeitä säveltasollisia tai tonaalisia tukipisteitä, joihin solisti voi tukeutua. Täysin atonaalinen musiikki, josta säveltasolliset tukipisteet puuttuvat, tekisi solistin tehtävän melkein ylivoimaisen vaikeaksi.

© Kalevi Aho 2014

Annu Salminen on soittanut Turun filharmonisessa orkesterissa soolokäyrätorvistina syksystä 2012 alkaen. Käyrätorvensoiton oppinsa hän sai Sibelius-Akatemiassa Kalervo Kulmalan ja Frankfurtin musiikkikorkeakoulussa Esa Tapanin johdolla päättäen opintonsa kummassakin oppilaitoksessa diplomikonsertteihin parhailla mahdollisilla arvosanoilla. Muita hänen uraansa merkittävästi vaikuttaneita pedagogeja ja käyrätorvitaiteilijoita ovat olleet Esa Tukia, Jouni Suuronen, Radovan Vlatković ja Eric Terwilliger. Ennen kiinnitystään Turun filharmoniseen orkesteriin Salminen toimi soolokäyrätorvistina Lappeenrannan kaupunginorkesterissa vuosina 2005–12 ja Kairon sinfoniaorkesterissa 2004–05. Määräaikaisia kiinnityksiä hänellä on ollut myös Radion sinfoniaorkesterissa ja Tampere Filharmoniaassa, joiden lisäksi hän on vierailut monissa muissakin orkestereissa ympäri Suomea. Solistina Salminen on esittänyt keskeistä käyrätorvirepertuaaria useiden eri orkestereiden kanssa niin Suomessa kuin ulkomaillakin; keväällä 2012 hän kantaesitti Kalevi Ahon Käyrätorvikonserton Lappeenrannan kaupunginorkesterin kanssa. Salminen on myös aktiivinen kamarimuusikko. Hän on osallistunut erilaisiin kamarimusiikkiprojekteihin paitsi Suomessa laajalti myös muualla Euroopassa ja on mm. Kamariyhtye WAU!:n perustajajäseniä.

Carolina Eyck on yksi maailman merkittävimmistä thereminvirtuooseista. Debytoituaan Berliinin filharmoniaassa vuonna 2002, hän on saanut kutsuja esiintyä kansainvälisellä Bohuslav Martinů -festivaalilla Baselissa, Davosin festivaalilla, Konzerthausissa Berliinissä, Großes Festspielhausissa Salzburgissa, Teatro Nacional de São Carlosissa Lissabonissa ja Palace of Artsissa Budapestissa. Eyck on konsertoinut kaikkialla Euroopassa sekä Japanissa, Meksikossa, Pakistanissa, Turkissa ja Yhdysvalloissa työskennellen mm. seuraavien muusikoiden ja yhtyeiden kanssa: Heinz Holliger, Gerhard Oppitz, Andrei Boreiko, Güler Aykal, Fazil Say, Berliinin radion sinfoniaorkesteri, Bernin sinfoniaorkesteri ja Salzburgin Mozarteum-orkesteri. Esiintymisen ohella Carolina Eyck nauttii säveltämisestä, ja hän voitti

Radio/TV Brandenburgin vuonna 2006 järjestämän kansainvälisen sävellyskilpailun. Samana vuonna hän julkaisi *The Art of Playing the Theremin* -kirjan, joka on ensimmäinen laajamittainen thereminmetodi, ja hän on sen jälkeen opettanut työpajoissa ja mestarikursseilla ympäri maailman. Vuodesta 2010 lähtien hän on ollut Theremin-kesäakatemian taiteellinen johtaja Colmarissa, Ranskassa.

Lisätietoja: www.carolinaeyck.com

Vuonna 1972 perustettu **Lapin kamariorkesteri** on Euroopan Unionin alueen pohjoisin ammattiorkesteri. Rovaniemeä kotipaikkanaan pitävä orkesteri on alue-orkesteri, joka esiintyy niin Lapin läänissä kuin koko Pohjoiskalotilla ja ympäri Suomea. Vuodesta 1996 lähtien orkesterin taiteellisena johtajana on toiminut John Storgårds. Orkesteri on saanut Kulttuuritalo Korundista Rovaniemellä uuden konserttisalin ja työtilat. Orkesteri on kysytty vierailija eri festivaaleilla, ja se on konserttoinut mm. Tampere Biennalessa, Viitasaaren Musiikin aika -festivaalilla, Pohjois-Norjan juhlatiikoilla, Korsholman musiikkijuhlilla ja Pohjoismaisilla musiikkipäivillä sekä Helsingin kaupunginorkesterin klassikkosarjassa. Orkesterilla on säännöllisesti Suomen-ensiesityksiä kaikkien aikakausien kansainvälisten säveltäjien teoksista, ja se on kantaesittänyt useiden merkittävien säveltäjien teoksia (mm. Aulis Sallinen, Kalevi Aho, Pehr Henrik Nordgren ja József Sári). Tunnuksia orkesterille ovat myöntäneet TV 1 (1998) ja Lapin taidetoimikunta (2000). TV 1 myönsi Kalevi Ahon *Luosto-sinfoniale* Vuoden valopilkku 2003 -palkinnon; teoksen kantaesittivät Luostotunturilla Lapin kamariorkesteri ja Radion sinfonia-orkesteri. Yleisradio valitsi Vuoden levy 2009 -palkinnon saajaksi Kalevi Ahon *Rituals*-levyn [BIS-1686]. Syksyllä 2013 orkesteri vieraili Algeriassa, Färsearilla ja Kööpenhaminassa.

Viulistina muusikonuransa aloittanut **John Storgårds** on yksi sukupolvensa merkittävimmistä suomalaiskapellimestareista. Hänet tunnetaan erityisesti laaja-alaisista ja luovista ohjelmistovalinnoistaan. Hän toimii Helsingin kaupunginorkesterin ylikapellimestarina (2008–15), Lapin kamariorkesterin taiteellisena johtajana (1996–) ja BBC:n filharmonisen orkesterin päävierailijana (2012–) vierailien lisäksi johtamassa mm. Skottilaista kamariorkesteria, Tanskan kansallista sinfoniaorkesteria ja Cincinnatin, Washingtonin, St. Louisin, Bostonin ja Clevelandin orkestereita.

Storgårds on tehnyt lukuisia kiitettyjä, sekä standardiohjelmistoa että harvinaisuuksia ja nykymusiikkia sisältäviä levytyksiä eri orkesterien kanssa. Hän esiintyy säännöllisesti myös kamarimuusikkona ja viulistina festivaaleilla (mm. Avanti! Suvisoitto) sekä orkesterien viulusolistina.

Storgårds opiskeli orkesterinjohtoa, sävellystä ja viulunsoittoa Suomessa – opettajinaan mm. Esther Rautio ja Jouko Ignatius – ja Israelissa legendaarisen Chaim Taubin johdolla. Kapellimestaridiplominsa Storgårds suoritti Sibelius-Akatemiassa vuonna 1997. Hän sai säveltaiteen valtionpalkinnon vuonna 2002 ja Pro Finlandia -mitalin vuonna 2012.

Lisätietoja: www.johnstorgards.com



JOHN STORGÅRDS

Kalevi Aho wurde 1949 geboren. Im Alter von zehn Jahren erhielt er seinen ersten Violinunterricht; in dieser Zeit entstanden seine ersten Kompositionen. Aho studierte Violine und Komposition (bei Einojuhani Rautavaara) an der Sibelius-Akademie in Helsinki und setzte seine Studien bei Boris Blacher an der Staatlichen Hochschule für Musik und Darstellende Kunst fort. Von 1974 bis 1988 war er Dozent für Musikwissenschaft an der Universität Helsinki; in den Jahren 1988 bis 1993 Professor für Komposition an der Sibelius-Akademie. Vom Lahti Symphony Orchestra 1992 zum Composer-in-Residence und 2011 zum Ehrenkomponist ernannt, ist Aho seit 1993 als freischaffender Komponist tätig.

Zu Ahos umfangreichem Schaffen zählen (Stand 2014) 5 Opern, 15 Symphonien, 20 Konzerte, weitere Orchester- und Vokalwerke sowie Kammermusik; außerdem hat er Werke anderer Komponisten arrangiert und orchestriert. Er hat zahlreiche Texte zur Musik vorgelegt und bekleidet eine Reihe wichtiger Ämter im kulturellen Leben Finnlands.

Konzert für Horn und Kammerorchester (2011)

Eines meiner wichtigsten und ambitioniertesten Kompositionsprojekte war die Idee, Konzerte für alle Hauptinstrumente des romantischen Symphonieorchesters zu komponieren. Dieses Projekt wurde 2011 mit dem Hornkonzert (dem 18. Konzert der Serie) abgeschlossen.

Die Pläne für mein Hornkonzert nahmen infolge des Jubiläumskonzerts des Orchesters der Stadt Lappeenranta am 16. April 2009 Gestalt an. Bei dem Konzert hatte mich die Solohornistin des Orchesters, Annu Salminen, sehr beeindruckt, und nach dem Konzert machte ich dem Generaldirektor Milko Vesalainen den Vorschlag, ein Hornkonzert speziell für Annu Salminen und dieses Orchester zu komponieren. Das Werk wurde im Mai/Juni 2011 komponiert und am 26. Januar 2012 in Lappeenranta uraufgeführt; Annu Salminen war die Solistin, das Orchester der

Stadt Lappeenranta spielte unter der Leitung von Tibor Bogányi.

Das Konzert ist für ein Ensemble von der Größe des Orchesters von Lappeenranta geschrieben; daher kann es auch von einer Gruppe wie dem Lapland Chamber Orchestra oder von anderen Kammerorchestern mit etwa zwanzig Musikern durchgeführt werden.

Das Hornkonzert unterscheidet sich von meinen anderen Konzerten dadurch, dass der Solist nicht vorne neben dem Dirigenten steht, sondern im Laufe des Werks verschiedentlich umhergeht. Die ersten Einsätze hat das Horn hinter der Bühne. Danach wird der Solist sichtbar und spielt hinter dem Orchester, wobei er sich allmählich von links nach rechts bewegt. Am Ende verlässt der Hornist die Bühne wieder. Dies verleiht dem Werk einen rituellen Charakter – es ist, als ob das Solohorn dem Publikum und dem Orchester etwas aus weiter Ferne überbringt und, nach verrichteter Arbeit, wieder aus dem Blickfeld verschwindet.

Zu den Besonderheiten des Soloparts in diesem einsätzigen Konzert zählen Mikrintervalle. Von den höchsten Obertönen sind der siebte, elfte und dreizehnte etwa einen Viertelton „zu tief“; dies ermöglicht es dem Hornisten, noch in höchster Lage Vierteltonskalen zu spielen, wenn diese „unreinen“ Obertöne mit „reinen“ Obertönen derselben Lage kombiniert werden.

Das Konzert enthält eine Reihe von Teilen unterschiedlichen Charakters, langsamere wie schnellere. Die schnellen Teile sind auch für das Orchester ziemlich virtuos. Bei der Tarantella-Passage in der zweiten Hälfte des Werks befindet sich der Solist hinter den Bläsern des Orchesters, von wo er sich mit dem Orchesterhornist austauscht. Danach bewegt er sich zum Bühnenhintergrund; bei seinen letzten Tönen ist er bereits nicht mehr auf der Bühne.

***Acht Jahreszeiten – Konzert für Theremin und Kammerorchester* (2011)**

Im Februar 2010 befand sich die Theremin-Interpretin Carolina Eyck in Washington, um den Thereminpart in Lera Auerbachs Erste Symphonie zu übernehmen.

Der Kontrafagottist des National Symphony Orchestra, Lewis Lipnick, für den ich mein Kontrafagottkonzert komponiert hatte, war von Carolinas Spiel stark beeindruckt, gab ihr die Aufnahmen meiner Kontrafagott- und Tubakonzerte, und ermutigte sie, mich um ein Thereminkonzert zu bitten.

Im April 2010 schrieb mir Carolina; meine Kontrafagott- und Tubakonzerte hatten ihr sehr gefallen, und sie bat mich, etwas Ähnliches für Theremin zu komponieren, da ich keine Probleme damit hatte, ungewöhnliche Soloinstrumente zu verwenden. Nachdem ich sie online spielen gehört hatte, war mir klar, dass ich für eine derart herausragende Musikerin unbedingt ein Konzert komponieren musste. Ich nahm sofort Kontakt zum Lapland Chamber Orchestra auf, das bereit war, das Werk bei mir in Auftrag zu geben.

Bevor ich die Arbeit in Angriff nahm, besuchte ich Carolina Eyck im Juli 2011 in ihrer Heimatstadt Leipzig, wo sie mir die Technik des Instruments und seine Möglichkeiten genauestens vorstellte. Carolina kann zudem gleichzeitig singen und spielen, und ich habe diese außergewöhnliche Fähigkeit an mehreren Stellen des Konzerts genutzt.

Ich komponierte das Konzert im Herbst 2011. Das Werk ist Carolina Eyck gewidmet und trägt den Titel *Acht Jahreszeiten*. Seine acht Sätze, die ohne Pause ineinander übergehen, ergeben eine Art musikalischen Jahreslauf; seit alters her gliedert das Volk der Samen das Jahr in acht Teile.

Die Wahl eines elektronischen Instruments zur Schilderung des nördlichen Jahreslaufes spiegelt den schamanistischen Aspekt des Instruments wider. Das Theremin als Soloinstrument zu hören, kann für den Zuhörer ein magisches Erlebnis sein. Der Solist ist eine Art Magier, ein Zauberkundiger, der die Musik allein durch die Bewegung seiner Hände erzeugt – ohne das Instrument irgend zu berühren.

Der erste Satz des Konzerts trägt den Titel *Ernte*; die Stimmung ist abgerundet, warm, aber zugleich sehr melancholisch – der Sommer neigt sich bereits seinem Ende entgegen. *Herbstverfärbung* und *Schwarzer Schnee* führen zu der statischen

Ruhe von *Weihnachtsdunkelheit*. In *Frostwinter* erleben wir die musikalische Darstellung eines Schneesturms, während *Tragender Schnee* von schillernder Frühlingshelle geprägt ist. Nach der dramatischen *Eisschmelze* erreichen wir endlich das unendliche Licht der *Mitternachtssonne*. Das tonale Zentrum am Ende des Konzerts ist der Ton Es, genau wie zu Beginn von *Ernte* – als könne dieser Jahreszyklus ewig fortgesetzt werden.

Mein Thereminkonzert wurde am 11. Oktober 2012 in Rovaniemi uraufgeführt. Solistin war Carolina Eyck; das Lapland Chamber Orchestra spielte unter der Leitung von John Storgårds.

Das Theremin

Das Theremin ist das weltweit erste elektronische Musikinstrument; entwickelt wurde es 1919/20 von dem Russen Lev Termen (international bekannt als Léon Theremin) in der UdSSR. An der (aus Sicht des Spielers) linken Seite des Theremins ist eine schlaufenförmige Amplitudenantenne angebracht; der Ton, der von dem Gerät ausgeht, wird in dem Maße lauter, in dem die linke Hand des Spielers sich von dieser Antenne wegbewegt. Wird die Amplitudenantenne berührt, verschwindet der Ton komplett. Auf der rechten Seite befindet sich eine gerade, vertikale Frequenzantenne: Je näher die rechte Hand dieser Antenne kommt, umso höher wird der Ton. Der Tonumfang des Instruments beträgt nicht weniger als sieben Oktaven.

Beim Spiel also wird das Gerät nicht berührt, was eine exakte Steuerung äußerst schwer macht. Einfach jedoch ist es, von einer Note zur nächsten zu gleiten (Glissando). Die erste große Theremin-Spielerin aber, Clara Rockmore, entwickelte eine spezielle Fingertechnik, durch die die Glissandi zwischen den Noten fast unhörbar werden. Carolina Eyck hat diese Technik weiterentwickelt. Große Intervallsprünge sind auf dem Instrument schwer umzusetzen, da es keinen genauen Bezugspunkt gibt, der anzeigt, wie weit die Hand sich bewegen soll. Ebenso ist das Spiel

schneller Figurationen heikel. Aus der Sicht des Spielers ist es auch problematisch, nach einer Pause mit der richtigen Ausgangstonhöhe einzusetzen: Wie kann er die richtige Tonhöhe finden, ohne dem Ton beispielsweise ein schnelles Glissando voranzuschicken? In Bezug auf die Tonhöhe hat der Spieler keinen verlässlichen Hinweis, um den exakten Abstand zur Vertikalantenne zu beurteilen.

Dass der Spieler die Dynamik steuern kann, erlaubt ihm eine sehr liedhafte, musikalische Spielweise. Durch eine zitternde Bewegung der rechten Hand kann er zudem einen Vibrato-Effekt erzeugen. Bei der Komposition meines Thereminkonzerts wählte ich Vokalmusik als Ausgangspunkt – wenngleich der Tonumfang des Instruments ungleich größer ist als der der menschlichen Stimme. Mein Thereminkonzert enthält immer eindeutige Tonhöhen oder tonale Ankerpunkte, auf die der Spieler sich verlassen kann. Eine durchweg atonale Musik, in der tonale Referenzpunkte fehlen, würde den Spieler vor eine nahezu unüberwindlich schwierige Aufgabe stellen.

© *Kalevi Aho* 2014

Annu Salminen, eine der führenden finnischen Hornistinnen ihrer Generation, studierte an der Sibelius Akademie in Helsinki und an der Frankfurter Hochschule für Musik und Darstellende Kunst (HfMDK); beide Studien schloss sie mit Diplomkonzerten ab, für die sie die bestmöglichen Bewertungen erhielt. Neben ihren Professoren Kalervo Kulmala und Esa Tapani hatten auch Esa Tukia, Jouni Suuronen, Radovan Vlatković und Eric Terwilliger maßgeblichen Einfluss auf ihr Spiel. Salminen ist z.Zt. Solo-Hornistin des Philharmonischen Orchesters Turku und bekleidete davor dieselbe Stellung beim Cairo Symphony Orchestra und dem Orchester der Stadt Lappeenranta; außerdem hat sie mit Orchestern in ganz Finnland gearbeitet. Als Solistin hat sie das zentrale Hornrepertoire sowohl in Finnland als auch international mit zahlreichen Orchestern aufgeführt; im Frühjahr 2012 gab sie die

Uraufführung von Kalevi Aho's Hornkonzert mit dem Orchester der Stadt Lappeenranta. Salminen ist auch eine rege Kammermusikerin, die an Projekten in ganz Europa beteiligt ist; außerdem ist sie Gründungsmitglied des Kammerensembles WAU!.

Carolina Eyck ist einer der weltweit führenden Virtuosinnen auf dem Theremin. Ihrem Debüt in der Berliner Philharmonie im Jahr 2002 folgten Einladungen vom Bohuslav Martinů International Music Festival in Basel, dem Davos Festival, dem Konzerthaus Berlin, dem Großen Festspielhaus Salzburg, dem Teatro Nacional de São Carlos in Lissabon und dem Palast der Künste in Budapest. Sie hat Konzerte in ganz Europa, in Japan, Mexiko, Pakistan, der Türkei und den Vereinigten Staaten gegeben und dabei mit Musikern und Ensembles wie Heinz Holliger, Gerhard Oppitz, Andrey Boreyko, Güler Aykal, Fazil Say, dem Rundfunk-Sinfonieorchester Berlin, dem Berner Symphonieorchester und dem Mozarteumorchester Salzburg zusammengearbeitet. Neben ihrem Engagement als Musikerin komponiert Carolina Eyck mit Leidenschaft; 2006 gewann sie den von Rundfunk Berlin-Brandenburg veranstalteten internationalen Komponistenwettbewerb. Im selben Jahr veröffentlichte sie *The Art of Playing the Theremin*, das erste umfassende Theremin-Lehrbuch, und gibt seither Workshops und Meisterkurse in aller Welt. Seit 2010 ist sie Künstlerische Leiterin der Theremin Summer Academy in Colmar/Frankreich.

Weitere Informationen finden Sie auf www.carolinaeyck.com

Das 1972 gegründete **Lapland Chamber Orchestra** ist das „nördlichste“ professionelle Orchester der Europäischen Union. Es ist ein Regionalorchester mit Sitz in der Stadt Rovaniemi und gibt Konzerte in der Provinz Lapland sowie in ganz Finnland und der Arktis. Seit 1996 ist John Storgårds Künstlerischer Leiter des Ensembles. Das Orchester ist Nutznießer eines neuen Konzertsaals samt Infrastruktur im Kulturhaus Korundi in Rovaniemi. Regelmäßig wird es zu Festivals eingeladen

wie der Biennale in Tampere, Viitasaari Time of Music, North Norway Festival, Korsholm Music Festival, Helsinki Festival und Nordic Music Days; außerdem ist es in der Klassiker-Konzertreihe des Philharmonischen Orchesters Helsinki aufgetreten. Oft gibt das Orchester die finnischen Erstaufführungen von Komponisten aller Nationalitäten und Epochen sowie die Uraufführungen der Musik vieler führender zeitgenössischer Komponisten (u.a. Aulis Sallinen, Kalevi Aho, Pehr Henrik Nordgren und József Sári). Das Lapland Chamber Orchestra hat Auszeichnungen des finnischen Fernsehsenders TV1 (1998) und des Kunstrats von Lappland (2000) erhalten. 2003 zeichnete das Finnische Fernsehen die *Luosto-Symphonie* von Kalevi Aho, die auf dem Berg Luosto Fell vom Lapland Chamber Orchestra und dem Finnischen Radio-Symphonieorchester uraufgeführt wurde, mit dem Vuoden Valopilkku-Preis aus. 2009 kürte der Finnische Rundfunk (YLE) die Einspielung des Lapland Chamber Orchestra von Kalevi Aho's *Rituals* [BIS-1686] zur Aufnahme des Jahres. Im Herbst 2013 konzertierte das Orchester in Algier, Kopenhagen und auf den Färöer-Inseln.

John Storgårds hat seine Karriere zunächst als Violinist begonnen und ist heute einer der herausragendsten finnischen Dirigenten seiner Generation. Er genießt insbesondere auch für seine breit aufgestellte Programmpolitik und seine kreative Programmgestaltung Anerkennung. Neben seinen Aufgaben als Chefdirigent des Philharmonischen Orchesters Helsinki (2008–15), Künstlerischer Leiter des Lapland Chamber Orchestra (seit 1996) und Erster Gastdirigent der BBC Philharmonic (seit 2012) gibt er Gastauftritte u.a. mit dem Scottish Chamber Orchestra, dem Danish National Symphony Orchestra und den Orchestern von Cincinnati, Washington, St. Louis, Boston und Cleveland.

Storgårds hat zahlreiche gefeierte Aufnahmen mit verschiedenen Orchestern eingespielt, darunter nicht nur Standardrepertoire, sondern auch Raritäten und zeitgenössische Musik. Außerdem ist er als Kammermusiker und Violinist häufig bei

Festivals zu Gast (zum Beispiel beim Suvisoitto [Sommerklänge]-Festival des Avanti! Chamber Orchestra) und konzertiert als Violinsolist mit Orchestern.

Storgårds studierte Orchesterleitung, Komposition und Violine in Finnland - hier zählten Esther Rautio und Jouko Ignatius zu seinen Lehrern - und in Israel bei dem legendären Chaim Taub. 1997 erhielt er von der Sibelius-Akademie in Helsinki das Dirigentendiplom; im Jahr 2002 wurde er mit dem Finnischen Staatspreis für Musik und 2012 mit dem Pro Finlandia-Preis ausgezeichnet.

Weitere Informationen finden Sie auf www.johnstorgards.com

Kalevi Aho est né en 1949. Il a commencé à étudier le violon à l'âge de dix ans et ses premières compositions remontent également à la même époque. Aho a étudié le violon et la composition (avec Einojuhani Rautavaara) à l'Académie Sibelius à Helsinki et a poursuivi ses études à la Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst de Berlin avec Boris Blacher. Il a été professeur invité de musicologie à l'Université d'Helsinki de 1974 à 1988 et, de 1988 à 1993, professeur de composition à l'Académie Sibelius. Il fut nommé compositeur-en-résidence à l'Orchestre symphonique de Lahti en 1992 et compositeur honoraire de l'orchestre en 2011. Aho est un compositeur indépendant depuis 1993.

L'œuvre importante d'Aho comprenait en 2014 cinq opéras, quinze symphonies, vingt concertos, d'autres œuvres pour orchestre et pour voix ainsi que de la musique de chambre, des arrangements et des orchestrations d'œuvres d'autres compositeurs. Il a écrit de nombreux textes consacrés à la musique et occupé maints postes importants au sein de la vie culturelle finlandaise.

Concerto pour cor et orchestre de chambre (2011)

L'un de mes plus importants et ambitieux projets de composition a été d'écrire un concerto pour tous les principaux instruments de l'orchestre symphonique romantique. En 2011, ce projet tira à sa fin avec le Concerto pour cor (le 18^e de la série).

Mes plans pour le Concerto pour cor prirent forme suite au concert de centenaire de l'Orchestre de la cité de Lappeenranta le 16 avril 2009. Au cours du concert, je fus si impressionné par Annu Salminen, cor solo de l'orchestre, que j'ai suggéré après au directeur général, Milko Vesalainen, d'écrire un concerto pour cor spécifiquement pour Annu Salminen et cet orchestre. L'œuvre fut composée en mai et juin 2011, créée à Lappeenranta le 26 janvier 2012 par Annu Salminen comme soliste et l'Orchestre de la cité de Lappeenranta sous la direction de Tibor Bogányi. Le concerto est écrit pour un ensemble d'une taille semblable à celle de l'orchestre

de Lappeenranta ; c'est pourquoi il peut aussi être joué par l'Orchestre de Chambre de la Laponie ou par d'autres orchestres de chambre d'environ vingt musiciens.

Le Concerto pour cor diffère de mes autres concertos en ce que le soliste ne se tient pas debout en avant près du chef mais se déplace plusieurs fois au cours de l'œuvre. Les premières entrées du cor sont entendues des coulisses. Puis le soliste devient visible et joue derrière l'orchestre, allant graduellement de gauche à droite en jouant. A la fin, le corniste quitte encore la scène, ce qui donne à la pièce un caractère ritualiste – comme si le cor solo apportait quelque chose de loin au public et à l'orchestre et, quand tout est dit et fait, disparaissait de la vue.

Les microintervalles font partie des traits spéciaux de la partie solo de ce concerto en un mouvement. Parmi les harmoniques les plus aiguës, les septième, onzième et treizième sont à peu près un quart de ton « trop basses ». Ceci permet au cor de jouer des gammes de quarts de tons dans le registre le plus aigu car ces harmoniques « impures » sont combinées avec des harmoniques « pures » dans le même registre du cor.

Le concerto renferme des sections aux caractères différents, plus lentes et plus rapides. Les sections rapides sont assez virtuoses également pour l'orchestre. Quant au passage de tarentelle dans la seconde moitié de l'œuvre, le soliste s'est placé derrière les vents de l'orchestre, d'où il amorce un échange avec le corniste de l'orchestre. Après cela, le soliste se rend à la partie la plus arrière de la scène et ses dernières notes sont jouées déjà en coulisse.

***Huit saisons – Concerto pour théramine et orchestre de chambre* (2011)**

En février 2010, la thérémiste Carolina Eyck se trouvait à Washington pour jouer la partie de théramine dans la Première symphonie de Lera Auerbach. Le contre-bassoniste de l'Orchestre Symphonique National de Washington, Lewis Lipnick, pour qui j'avais composé mon Concerto pour contrebasson, fut impressionné par le jeu de Carolina, lui donna les enregistrements de mes concertos pour contrebasson

et pour tuba et l'encouragea à me commander un concerto pour thérémine.

Carolina m'écrivit en avril 2010 ; elle avait bien aimé mes concertos pour contrebasson et pour tuba et suggérait que je compose quelque chose de semblable pour thérémine, puisque je ne m'opposais pas à l'utilisation d'instruments inhabituels. Ayant écouté son jeu en ligne, je fus convaincu que je devais définitivement composer un concerto pour une musicienne aussi exceptionnelle. J'ai immédiatement pris contact avec l'Orchestre de Chambre de La Laponie qui voulut bien commander l'œuvre de moi

Avant de me mettre à composer la pièce, j'ai rendu visite à Carolina Eyck dans sa ville natale de Leipzig en juillet 2011 et elle me donna une démonstration minutieuse de la technique de l'instrument et de ses diverses possibilités. Carolina peut aussi chanter et jouer du thérémine en même temps et j'ai même exploité cette habilité exceptionnelle à plusieurs moments dans le concerto.

J'ai composé le concerto en automne 2011. L'œuvre est dédiée à Carolina Eyck et porte le titre *Huit saisons* – et ses huit mouvements, joués sans pause, sont comme une année musicale ; depuis les temps anciens, les Samis ont divisé le cours de l'année en huit sections. Mon choix d'utiliser un instrument électronique pour décrire le cours de l'année dans le Nord reflète l'aspect chamanique de l'instrument. L'écoute du thérémine comme instrument solo peut être une expérience magique pour l'auditeur. Le soliste est comme un magicien, un tisserand de sorts, produisant de la musique juste en bougeant ses mains sans toucher du tout l'instrument.

Le concerto commence avec un mouvement intitulé *La Récolte* ; l'atmosphère est ici corsée et chaleureuse mais en même temps très mélancolique – l'été tire déjà à sa fin. *Couleurs d'automne* et *Neige noire* mènent au calme statique de *Ténèbre de Noël*. Dans le mouvement *Givre d'hiver*, on entend une description musicale d'une tempête de neige et *Croûte de neige* est dominé par la luminosité éblouissante du printemps. Après le dramatique *Fonte des glaces*, on arrive finalement à la lumière constante de *Soleil de minuit*. Le centre tonal de la fin de l'œuvre est la

note mi bémol, tout comme au début de *La Récolte*, comme si ce cycle annuel pouvait continuer à jamais.

Mon Concerto pour thérémine a été créé à Rovaniemi le 11 octobre 2012 par Carolina Eyck et l'Orchestre de Chambre de la Laponie dirigé par John Storgårds.

Le thérémine

Le thérémine est le premier instrument musical électronique du monde ; il a été développé par le Russe Lev Termen (connu internationalement comme Léon Theremin) en Union Soviétique en 1919–20. Une antenne d'amplitude bouclée se trouve du côté gauche du thérémine – du point de vue du joueur – et le son qui émane de l'instrument s'amplifie quand la main gauche du joueur s'éloigne de cette antenne. Le son disparaît complètement si on touche l'antenne d'amplitude. Une antenne droite de fréquence se trouve du côté droit : le son devient plus aigu plus la main droite s'approche de cette antenne ou, en d'autres termes, la hauteur de la note est déterminée par la distance de la main de cette antenne verticale. L'étendue de l'instrument couvre sept octaves.

Le joueur ne touche donc pas l'instrument du tout, ce qui le rend extrêmement difficile à contrôler. Il est cependant facile de passer d'une note à l'autre en glissant (*glissando*). La première grande thérémiste, Clara Rockmore, développa cependant une « technique aérienne de doigté » grâce à laquelle les *glissandos* entre les notes deviennent presque imperceptibles. Carolina Eyck a étendu cette technique. De grands sauts entre les intervalles sont difficiles sur l'instrument parce qu'il n'y a pas de point de référence spécifique pour indiquer l'étendue du mouvement de la main. De même, le jeu de notes rapides est malaisé. Selon l'instrumentiste, il est aussi problématique de trouver la bonne hauteur de son après une pause : comment trouver la hauteur de son correcte sans faire, par exemple, un rapide *glissando* avant la note ? Le thérémiste n'a pas de guide pour juger de la distance de la main à l'antenne verticale.

Comme l'instrumentiste peut contrôler les nuances, cela permet un jeu musical très chantant. En faisant un tremblement de la main droite, on peut aussi créer un effet de vibrato. Dans la composition de mon Concerto pour thérémine, mon point de départ était la musique vocale – sauf que l'étendue de l'instrument est beaucoup plus vaste que celle d'une voix humaine. Ainsi, mon Concerto pour thérémine renferme toujours des hauteurs de son claires ou points d'ancrage tonal sur lesquels le soliste peut compter. De la musique atonale, sans points ou hauteurs de son comme références, rendrait la tâche presque invinciblement difficile pour l'exécutant.

© *Kalevi Aho 2014*

L'une des principales cornistes finlandaises de sa génération, **Annu Salminen** a étudié à l'Académie Sibelius à Helsinki ainsi qu'à l'Université de Musique et d'Art Dramatique (HfMDK) à Francfort, terminant ses études à chaque endroit avec des concerts de diplôme qui raflèrent les plus hautes notes possibles. En plus de l'autorité de ses professeurs Kalervo Kulmala et Esa Tapani, aussi Esa Tukia, Jouni Suuronen, Radovan Vlatković et Eric Terwilliger ont exercé d'importantes influences sur son jeu. Actuellement cor solo à l'Orchestre Philharmonique de Turku et précédemment avec l'Orchestre Symphonique du Caire et l'Orchestre de la cité de Lappeenranta, Salminen a beaucoup travaillé avec des orchestres partout en Finlande. Comme soliste, elle a interprété le répertoire-clé du cor avec de nombreux orchestres en Finlande et internationalement, créant la Concerto pour cor de Kalevi Aho avec l'Orchestre de la cité de Lappeenranta au printemps de 2012. Salminen est également active comme chambriste, participant à des projets à travers l'Europe et elle est un membre fondateur de l'ensemble de chambre WAU !

Carolina Eyck compte parmi les principaux virtuoses du thérémine au monde. Depuis ses débuts à la Philharmonie de Berlin en 2002, elle a été invitée à jouer au

Festival international de musique Bohuslav Martinů à Bâles, au Festival Davos, Konzerthaus Berlin, Großes Festspielhaus à Salzbourg, Teatro Nacional de São Carlos à Lisbonne et au Palais des Arts à Budapest. Elle a donné des concerts partout en Europe ainsi qu'au Japon, Mexique, Pakistan, Turquie et Etats-Unis, collaborant avec des musiciens et ensembles tels Hanz Holliger, Gerhard Oppitz, Andrey Boreyko, Güler Aykal, Fazil Say, l'Orchestre Symphonique de la Radio de Berlin, l'Orchestre Symphonique de Berne et l'Orchestre du Mozarteum de Salzbourg. Outre ses engagements de soliste, Carolina Eyck aime à composer et elle a gagné le Concours International pour Compositeurs arrangé par la Radio/TV Berlin-Brandenburg en 2006. La même année, elle publia *The Art of Playing the Theremin*, la première méthode extensive de thérémine et elle a donné depuis des workshops et des classes de maître dans le monde entier. Elle est directrice artistique de l'Académie estivale de thérémine à Colmar en France depuis 2010.

Pour de plus amples renseignements, veuillez consulter www.carolinaeyck.com

Fondé en 1972, l'**Orchestre de Chambre de la Laponie** est l'orchestre professionnel le plus nordique de l'Union Européenne. C'est un orchestre régional situé à la ville de Rovaniemi, qui donne des concerts en Laponie et partout en Finlande et dans la région arctique. John Storgårds en est directeur artistique depuis 1996. L'orchestre profite d'une nouvelle salle de concert et d'aménagements à la Maison de la culture Korundi à Rovaniemi. L'ensemble est régulièrement invité à des festivals dont la Biennale de Tampere, Viitasaari Time of Music, Festival du nord de la Norvège, Festival de musique Korsholm, Festival d'Helsinki et Nordic Music Days en plus de s'être produit aux Séries classiques de l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki. La formation donne fréquemment les créations finlandaises d'œuvres de compositeurs de toutes nationalités et de tous genres ainsi que les créations mondiales de musique de plusieurs compositeurs contemporains importants (dont Aulis Sallinen, Kalevi Aho, Pehr Henrik Nordgren et József Sári). L'Orchestre de

Chambre de la Laponie a reçu des honneurs de la Télévision de Finlande (1998) et du Conseil des Arts de la Laponie (2000). La télévision finlandaise lui décerna aussi son prix Vuoden Valopilkku en 2003 pour la *Symphonie Luosto* de Kalevi Aho, créée à la montagne de Luosto par l'Orchestre de Chambre de la Laponie et l'Orchestre Symphonique de la Radio Finlandaise. La Société de Diffusion Finlandaise (YLE) choisit l'enregistrement de l'orchestre de *Rituals* de Kalevi Aho [BIS-1686] comme Disque de l'année en 2009. En automne 2013, la formation visita Algiers, les Îles Féroé et Copenhague.

Ayant commencé sa carrière comme violoniste, **John Storgårds** est l'un des chefs finlandais les plus remarquables de sa génération. Il est surtout connu pour l'étendue de ses programmes et pour son flair. En plus d'être chef principal de l'Orchestre Philharmonique d'Helsinki 2008–15), directeur artistique de l'Orchestre de Chambre de la Laponie (depuis 1996) et principal chef invité de l'Orchestre Philharmonique de la BBC (depuis 2012), il dirige occasionnellement l'Orchestre de Chambre Écossais, l'Orchestre Symphonique National Danois et les orchestres de Cincinnati, Washington, St-Louis, Boston et Cleveland.

Storgårds a fait de nombreux enregistrements de renom avec divers orchestres, présentant non seulement le répertoire régulier mais aussi des rarités et de la musique contemporaine. Il apparaît fréquemment comme chambriste et violoniste à des festival (par exemple Suvisoitto [Sons d'été] de l'orchestre de chambre Avanti ! et comme violoniste soliste avec orchestres.

Storgårds a étudié la direction d'orchestre, la composition et le violon en Finlande – où ses professeurs ont compté Esther Rautio et Jouko Ignatius – et en Israël avec le légendaire Chaim Taub. Il a obtenu son diplôme en direction à l'Académie Sibelius à Helsinki en 1997. Il a reçu le Prix de l'État Finlandais pour la musique en 2002 et le prix Pro Finlandia en 2012.

Pour de plus amples renseignements, veuillez consulter www.johnstorgards.com

KALEVI AHO · CONCERTOS ON BIS RECORDINGS

Double Bass Concerto; Minea; Symphony No. 15

EERO MUNTER *double bass*

LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / JAAKKO KUUSISTO; OSMO VÄNSKÄ; DIMA SLOBODENIOUK · BIS-1866 SACD

Oboe Concerto; Solo IX for oboe; Sonata for Oboe and Piano

PIET VAN BOCKSTAL *oboe*; YUTAKA OYA *piano*; LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / MARTYN BRABBINS · BIS-1876 SACD

Piano Concerto No. 2; Symphony No. 13 'Symphonic Characterizations'

ANTTI SIIRALA *piano* · LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ · BIS-1316

Viola Concerto; Kysymysten kirja for mezzo-soprano & chamber orchestra; Symphony No. 14 'Rituals'

ANNA KREETTA GRIBAJCEVIC *viola* · MONICA GROOP *mezzo-soprano* · HERMAN RECHBERGER *percussion*

LAPLAND CHAMBER ORCHESTRA / JOHN STORGÅRDS · BIS-1686

Tuba Concerto; Contrabassoon Concerto

ØYSTEIN BAADSVIK *tuba* · NORRKÖPING SYMPHONY ORCHESTRA / MATS RONDIN

LEWIS LIPNICK *contrabassoon* · BERGEN PHILHARMONIC ORCHESTRA / ANDREW LITTON · BIS-1574

Clarinet Concerto (with Carl Nielsen's Clarinet Concerto)

MARTIN FRÖST *clarinet* · LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ · BIS-1463 SACD

Flute Concerto (with flute concertos by Haukur Tómasson & Christian Lindberg)

SHARON BEZALY *flute* · LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ · BIS-1499

Cello Concerto; Symphony No. 9 for trombone & orchestra

GARY HOFFMAN *cello* · CHRISTIAN LINDBERG *trombone* · LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ · BIS-706

Violin Concerto; Symphony No. 1; Silence

MANFRED GRÄSBECK *violin* · LAHTI SYMPHONY ORCHESTRA / OSMO VÄNSKÄ · BIS-396

This recording has been supported by the Finnish Music Foundation (MES)



INSTRUMENTARIUM:

Annu Salminen Horn: Gebr. Alexander, Mainz, model 103
Carolina Eyck Theremin: 'Etherwave Pro' (2005) by Moog Music, equipped with the
 EPVM1345 module developed by Thierry Frenke

The music on this Hybrid SACD can be played back in Stereo (CD and SACD) as well as in 5.0 Surround sound (SACD).

Our surround sound recordings aim to reproduce the natural sound in a concert venue as faithfully as possible, using the newest technology. In order to do so, all five channels are recorded using the full frequency range, with no separate bass channel added: a so-called 5.0 configuration. If your sub-woofer is switched on, however, most systems will also automatically feed the bass signal coming from the other channels into it. In the case of systems with limited bass reproduction, this may be of benefit to your listening experience.

RECORDING DATA

Recording: January 2013 at the Korundi House of Culture, Rovaniemi, Finland
 Producer: Marion Schwebel
 Sound engineer: Ingo Petry

Equipment: BIS's recording teams use microphones from Neumann and Schoeps, audio electronics from RME,
 Lake People and DirectOut, MADI optical cabling technology, monitoring equipment from B&W,
 STAX and Sennheiser, and Sequoia and Pyramix digital audio workstations.

 Original format: 24-bit / 96 kHz

Post-production: Editing and mixing: Marion Schwebel

Executive producer: Robert Suff

BOOKLET AND GRAPHIC DESIGN

Cover text: © Kalevi Aho 2014
Translations: Andrew Barnett (English); Horst A. Scholz (German); Arlette Lemieux-Chéné (French)
Front cover photo: © Juan Hitters
Back cover photos: © Jussi Mura (Annu Salminen); © Christian Hüller (Carolina Eyck)
Photo of Kalevi Aho: © Maarit Kytöharju
Photo of John Storgårds: © Marco Borggreve
Typesetting, lay-out: Andrew Barnett (Compact Design)

BIS Records is not responsible for the content or reliability of any external websites whose addresses are published in this booklet.

BIS recordings can be ordered from our distributors worldwide.

If we have no representation in your country, please contact:

BIS Records AB, Stationsvägen 20, SE-184 50 Åkersberga, Sweden

Tel.: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 30 Fax: 08 (Int.+46 8) 54 41 02 40

info@bis.se www.bis.se

BIS-2036 SACD © & © 2014, BIS Records AB, Åkersberga.



ANNU SALMINEN

CAROLINA EYCK

